

оохолодження реактора на більше, ніж 11 годин, системи локального автоматичного регулювання потужності реактора, інших систем аварійного захисту.

З огляду на те, що на момент аварії Чорнобильська АЕС була найкращою станцією у Радянському Союзі, персонал не допускав навіть думки про невиконання плану вироблення електроенергії чи плану зазначених випробувань. Можна стверджувати, що за пультами управління сиділи спеціалісти позбавлені свободи у прийнятті необхідних правильних рішень. Серед персоналу на той час панував страх залишитися без роботи, тобто без засобів до існування, у такому маленькому місті, як Прип'ять, де головним місцем роботи є АЕС. На нашу, думку вплив цього соціально-психологічного фактору і призвів до того, що персонал за будь-яку ціну хотів провести випробування. Тому за 1 год 24 хв до аварії, коли з'явилося розбалансування у вимірювальній частині системи регулювання, відбувся провал потужності реактора до величини нижче 30 МВт теплових і треба було заглушити реактор, персонал намагався підняти потужність до запрограмованої для випробувань величини (1000-700 МВт), а за 1 хв 28 сек до аварії, коли роздруківка даних ЕОМ показала необхідність припинення експерименту і негайної зупинки реактора внаслідок того, що запас реактивності був недопустимо малим – 6 стержнів замість 30, персонал вручну не знизив потужність поки була ще цілою активна зона і не зупинив реактор, а прийняв рішення приступити до експерименту.

УДК 94(100):327

Ціватий В., канд. істор. н., доц., Заслужений працівник освіти України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ (ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ 1986 РОКУ): ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ І ДІАСПОРАЛЬНИЙ ДИСКУРСИ

Tsivatyi V., Ph.D., Assoc. Prof., The Honored Worker of Ukraine

INSTITUTIONAL HISTORY OF TECHNOGENIC DISASTERS (CHERNOBYL TRAGEDY OF 1986): POLITICAL-DIPLOMATIC AND DIASPORAL DISCOURSES

Тридцять п'ять років тому сталася одна із найбільших техногенних катастроф в історії людства – вибух на Чорнобильській атомній електростанції. Чорнобильська катастрофа – техногенна екологічно-гуманітарна катастрофа (26 квітня 1986 року). Аварія на Чорнобильській АЕС актуалізувала проблеми техногенної безпеки в Україні та світі в контексті основних завдань екологічної дипломатії. Вони є пріоритетними при вирішенні питань, що сьогодні стоять на порядку денному перед вітчизняною ядерною енергетикою, це: продовження терміну експлуатації атомних реакторів; уведення до дії нових потужностей; розвиток вітчизняних виробництв, задіяних у ядерно-паливному циклі (ЯПЦ); безпечне поводження з відпрацьованим ядерним паливом (ВЯП) та радіоактивними відходами (РАВ); вирішення проблем Чорнобильської АЕС; подальше підвищення рівня безпеки діючих атомних блоків; впровадження сучасних ядерних технологій тощо[1, с. 4-12].

У нових умовах глобалізованого поліцентричного світу ХХІ століття підтримка екологічної безпеки й сталого розвитку стає важливим аспектом міжнародних відносин в Європі й визначає напрямок розвитку європейського співробітництва, спрямованого на забезпечення спільної екологічної політики і екологічної дипломатії. Зважаючи на масштабність і важливість екологічних проблем, значною мірою обумовлених диспропорціями в розміщенні продуктивних сил та нераціональним природокористуванням, усе більше уваги європейськими країнами приділяється

питанням екологічної безпеки, її місця та ролі в системі національної безпеки, та пов'язаним з нею аспектам міжнародної стабільності.

Використання міжнародно-політичних і політико-дипломатичних механізмів та відповідного дипломатичного інструментарію з метою становлення системи екологічної безпеки, т. зв. політика екологічної безпеки, представляє собою цілеспрямовану діяльність міжнародних організацій, національних урядів, неурядових громадських організацій, юридичних і фізичних осіб, інституцій діаспор щодо зменшення гостроти екологічної кризи. У такій ситуації відбувається формування нового вектору розвитку міжнародних відносин і дипломатії в Європі, в основу якого покладено співробітництво у сфері захисту навколишнього природного середовища, і який розвивається під впливом глобальних екологічних проблем і процесів – екологічної дипломатії [2, с. 49-56].

26 квітня 2016 року виповнюється 35 років з дня аварії на Чорнобильській АЕС. Багато держав розглядають ядерні технології як одне з найбільш ефективних рішень для задоволення зростаючої потреби в енергії, скорочення викидів парникових газів, пом'якшення змін клімату, а також як протизвагу коливання цін на викопні джерела енергії. У той же час не можна забувати про техногенні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС. Важливою складовою міжнародної та політико-дипломатичної діяльності України є міждержавна солідарність у вирішенні наслідків техногенних аварій. Удале поєднання внутрішньої та зовнішньої складової іміджу, чітке формулювання завдань екологічної дипломатії, у сукупності надасть можливість скорегувати дещо негативний імідж України та створити підстави для формування позитивного іміджу України в питанні Чорнобиля. Для створення, зміни та поширення ефективного іміджу України необхідно витратити ще декілька десятків років на цілеспрямовану та скоординовану діяльність у зазначеному напрямі, а саме: налагодити міжнародне співробітництво та залучення представників урядових структур, бізнесових кіл, представників культури, освіти та засобів масової комунікації; дослідити сприйняття держави власним населенням та міжнародною спільнотою (яка виступає основним об'єктом іміджу), використовуючи кількісні та якісні методи дослідження; побудувати таку стратегію, яка повинна включати професійну модель іміджу; створити систему, яка б пов'язувала організації та відділи, що можуть бути частиною іміджу.

ООН відіграє провідну роль у міжнародних зусиллях, спрямованих на подолання та мінімізацію довготермінових наслідків Чорнобильської катастрофи від початку її інституціональної історії (з 1986 року до сьогодні). Силами МЗС України в період 2011-2021 років забезпечено координацію міжнародного співробітництва в подоланні наслідків аварії на ЧАЕС. Міжнародне співробітництво у контексті подолання наслідків Чорнобильської катастрофи протягом 1986-2016 років безумовно дало свій позитивний інституціональний результат [3, с. 66-75]. Специфічна категорія дипломатичної діяльності – екологічна дипломатія, яка є об'єктивною реальністю більшості країн європейського регіону – на сьогодні ще не знайшла свого адекватного гідного втілення не лише у внутрішній політиці України, а й у науково-теоретичних розробках проблематики охорони навколишнього природного середовища. Останнім часом ця галузь дипломатичної діяльності фактично перетворилася на специфічну та важливу складову міжнародного співробітництва як у багатосторонньому, так і двосторонньому форматі. Злагоджена міжнародна діяльність українських установ з метою охорони навколишнього природного середовища дозволяє не лише оперативно реагувати на зовнішні виклики, але й використовувати екологічну дипломатію як засіб впливу та просування своїх інтересів.

Отже, діаспоральна політика, міждержавне екоспілкування та екоспівробітництво є новими інноваційними напрямками двосторонньої та багатосторонньої дипломатії.

Міжнародний і міждисциплінарний характер екологічних проблем, наслідків техногенних катастроф, від вирішення яких залежить виживання і подальший розвиток людства, призвів до появи нових нагальних питань, які торкаються міжнародних відносин, зовнішньої політики і дипломатії та інституціональної історії.

Література

1. Барбашев С.В. Современное состояние и направления деятельности по повышению экологической безопасности атомной энергетики // Ядерная энергетика та довкілля. 2016. №1(7). С. 4-12.
2. Карнаухова А.М. Екологічна дипломатія набирає вагу // Політика і час. 2006. № 6. С. 49-56.
3. Циватий В.Г. Типологія третьої хвилі української еміграції та історичні паралелі міграційного сьогодення // Народна творчість та етнологія. 2020. № 1 (383). С. 66-75.

УДК: 216.56

Шостаківська Н., канд. пед. н., доц.; В. Деревляний, студ. гр. МПм-5

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

КАТАСТРОФА В ІСТОРІЇ ЯКА ЗАЛИШИЛА ВЕЛИКИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ СЛІД

Shostakivska N., Ph.D., Assoc. Prof.

THE DISASTER IN HISTORY THAT LEFT A BIG PSYCHOLOGICAL TRACE

На сьогоднішній день з використанням все більших енергетичних потужностей люди змушені концентрувати енергію на невеликих ділянках, які найчастіше розміщені в межах міст чи в інших населених пунктах. Внаслідок цього різко зростає забруднення навколишнього середовища, нищення лісів, опустелювання, все більше і більше людей гине внаслідок аварій на виробництві і транспорті.

І однією з найбільших великомасштабних аварій, яка призвела до важких наслідків для людини, тваринного й рослинного світу, змінила умови середовища існування, майбутнє поколінь і залишила тяжкий історичний і психологічний слід для людства це Чорнобильська катастрофа 26 квітня 1986 р.

Катастрофа вважається найбільшою за всю історію ядерної енергетики як за кількістю загиблих і потерпілих від її наслідків людей, так і за економічним збитком. Радіоактивного ураження зазнали близько 600 000 осіб, насамперед ліквідатори катастрофи. Радіоактивна хмара накрила не лише сучасну Україну, Білорусь та Росію, які розташовані поблизу ЧАЕС, а й багато країн Європи, що відклало надзвичайний відбиток на всьому живому і спричинило також до кліматичних змін.

Близько 200 000 осіб було евакуйовано із зон забруднення. Спочатку це була “тимчасова евакуація” мешканців Прип’яті – найближчого до ЧАЕС міста з населенням близько 50 тисяч. Люди взявши найнеобхідніші речі, документи покинули рідні домівки в надії невдовзі повернутися хоча, як нам усім відомо більшості цього зробити не судилося. Ось так в один момент люди живучи щасливим життям втратили все те, що могло нагадувати їм про місце їхнього дитинства, юності, подружнього життя, місцями радості і смутку.

Кожен в той час відчув на собі цю катастрофу, хоча більшість навіть не здогадувалася про це, але не кожен над нею задумався. Так всі чули про втрати, наслідки, які спричинила аварія про техногенну небезпеку і яку шкоду вона нанесла з фізичної точки зору, але мало хто замислювався над тим невідомим, над тим, що неможливо виміряти дозиметром, а саме над психологічною шкодою. Кожна катастрофа це надзвичайне лихо і переживши яке людина наче народжується знову її